

οι φίλοι του μουσείου

Τεύχος 49
Ιούλ. Αύγ. Σεπτ. 1997

Τριμηνιαία έκδοση των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή Φυσικής Ιστορίας

Οικολογικές Περιηγήσεις στην Ποίηση και στην Πεζογραφία.

Στις αρχές της δεκαετίας του 70 η λέξη "οικολογία" ήταν άγνωστη ακόμα και στα πανεπιστημιακά αμφιθέατρα. Στο τέλος της επόμενης δεκαετίας, αυτή ήταν πια γνωστή και στο τελευταίο χωριό. Ο μαγικός θαυμαστός κόσμος της ανάπτυξης είναι εδώ όπως και το κουτί της Πανδώρας που έχει ανοίξει για τα καλά.

Κι όμως η οικολογία σαν περιεχόμενο προϋπήρχε για χρόνια. Απ' τα κείμενα της Παλαιάς Διαθήκης μέχρι τον αγωνιώδη λόγο του Πλάτωνα, στην αναζήτηση της "ιδανικής του πολιτείας" και από τα ποιήματα του Κρυστάλλη μέχρι τη δωρική θλίψη του Δημήτρη Χατζή για το "τέλος της μικρής του πόλης".

Δέκα λοιπόν μικρές λογοτεχνικές οικολογικές διαδρομές συναισθηματικά επιλεγμένες για τη χαρά μιας μικρής καθημερινής απόδρασης. Ακούγονται και σαν προσευχή για ένα κόσμο που χάνεται. Όρτσα λοιπόν τα πανιά της προσοχής και της ευαισθησίας σας, η μικρή λογοτεχνική μας Αργώ ξεκινάει. Καλή ακρόαση τότε, καλή ανάγνωση, σήμερα

Δημ. Κωστόπουλος.

Μετά από αίτηση πολλών μελών και φίλων δημοσιεύουμε τα κείμενα που επιλέχθηκαν από το Δημήτρη Κωστόπουλο και διαβάστηκαν από την Ολία Λαζαρίδου, στις 14 Μαρτίου 1997 στη Στοά του Βιβλίου. Τραγουδία ερμήνευσε η Σαβίνα Γιαννάτου και συνόδευσε στο πιάνο ο Βασίλης Μούστος.

Η ιδέα ανήκε στην Μαρίνα Μακρίδου-Μαλούχου. Σχεδιάστηκε και οργανώθηκε από τους Αγγελική Στρατηγοπούλου, Άννα Κρεμέζη-Μαργαριτούλη και, Ηλία Πίτσικα. Υλοποιήθηκε χάρις στη συνεργασία του Εθνικού Κέντρου Βιβλίου.

ΟΙ ΦΙΛΟΙ ΤΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ

Οικολογικές περιηγήσεις στην ποίηση και την πεζογραφία

ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ, 14 ΜΑΡΤΙΟΥ 1997, ΟΡΑ 7 Μ.Μ.
ΑΙΘΟΥΣΑ ΛΟΓΟΥ ΤΗΣ ΦΙΛΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΕΤΑΙΡΕΙΑΣ,
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 (ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ)

ΕΠΙΛΟΓΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ
ΔΙΑΒΑΖΕΙ Η ΟΛΙΑ ΛΑΖΑΡΙΔΟΥ
ΤΡΑΓΟΥΔΙ Η ΣΑΒΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΤΟΥ
ΣΤΟ ΠΙΑΝΟ Ο ΒΑΣΙΛΗΣ ΜΟΥΣΤΟΣ

ΕΘΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΒΙΒΛΙΟΥ

ΣΑΠΦΟΥΣ 3-5, ΠΟΛΙΤΕΙΑ 14671, ΤΗΛ.: 020 90 69-1 FAX: 020 02 69 - ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5, ΑΘΗΝΑ 105 64, ΤΗΛ.: 321 82 41-2, FAX: 324 85 03

Χορηγός Έκδοσης ΠΑΠΑΣΤΡΑΤΟΣ Α.Β.Ε.Σ.

Γένεσις Α, 12-13

Καί ἡ γῆ, ἡ ὁποία μέχρι τότε ἦταν χωρίς καλλιέργειαν ἢ ἄλλην βοήθειαν, ἀκολουθοῦσα τὸ πρόσταγμα καὶ τοὺς νόμους τοῦ Δημιουργοῦ, ἐβλάστησε χορτάρια, ποώδεις θάμνους, καθένα τῶν ὁποίων παράγει σπόρον ἀναλόγως τοῦ εἶδους καὶ τῆς ποικιλίας του, καὶ δένδρα δασικά που παράγουν ξυλείαν) καὶ ὄπωροφόρα, οἱ καρποὶ τῶν ὁποίων περιέχουν τὰ σπέρματά των, τὸ καθένα ἀναλόγως τοῦ ἰδιαίτερου εἶδους του, ὥστε να συνεχίζουν τὴν ὑπαρξίν των ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς. Καὶ ὁ Θεός, ἀτενίζων τὸ ἔργον του μετὰ τὴν ἀνεκφραστον σοφίαν του, εἶδεν ὅτι εἶναι καλόν, ἔτσι ὅπως τὸ εἶχε θελήσει ἡ ἀγαθὴ βουλή του καὶ ὅπως τὸ εἶχε προορίσει· διότι τὸ ἴδιον δημιουργικὸ πρόσταγμα συνεχίζει να παραμένει εἰς τὴν γῆν, ὥστε νὰ βλαστάνη το χορτάρια, τοὺς θάμνους καὶ τὰ δένδρα τὸ καθένα κατὰ τὸ εἶδος του. Καὶ ἐπέρασεν ἡ νύχτα καὶ ἦλθε τὸ πρωὶ καὶ ἔκλεισε ἡ τρίτη ἡμέρα τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου. (Δηλαδή ἡ περιόδος πού ἐπέρασε διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς πέρας ἡ τρίτη φάσις τῆς ὑλικῆς δημιουργίας).

Εκείνη όμως την παλαιά εποχή, ο τόπος μας, επειδή διατηρούσε την ακεραιότητά του, αντί για βουνά και τους σημερινούς ξερότοπους είχε ψηλούς χωμάτινους λόφους, και αυτές οι πεδιάδες που σήμερα ονομάζονται φελλές ήταν γεμάτες εύφορο χώμα και τα βουνά είχαν πολλά δάση, από τα οποία ακόμα και σήμερα φαίνονται σημάδια. Υπάρχουν δηλαδή μερικά βουνά που παράγουν μόνο τροφή για μέλισσες, ενώ παλαιότερα είχαν τεράστια δέντρα από τα οποία έχουν γίνει οι στέγες πολλών κτιρίων που εξακολουθούν να είναι άθικτες μέχρι τις ημέρες μας. Ακόμα, υπήρχαν πολλά άλλα καρποφόρα δέντρα και άφθονα βοσκοτόπια για τα κοπάδια. Πλουτιζόταν επίσης κάθε χρόνο με το νερό που έπεφτε από

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑ

Ραψωδία Δ'

“Θα σου μιλήσω, Ξένε, εγώ μ’ ἀλήθεια και για δαύτο. Απάνω στα μεσοῦρανα καθὼς ἀνέβη ο ἥλιος, ἔρχετ’ ἀπὸ τὸ πέλαγο ο ἀλάθευτος ο γέρος, ἄμα του μπάτη ξανοιχτὴ τὸ μαῦρο σαγανάκι, και βγαίνει και στις θολωτὲς σπηλιὲς γλυκοκοιμάται. Γύρω του οι φώκιες, θρέμματα τῆς ὥριας Ἀμφιτρίτης, πέφτουν κοπάδι βγαίνοντας ἀπὸ τὴν κυματοῦσα, και τὴν πικρὴ τὴ μυρουδιά του βάθους τῆς σκορπάνε. Εκεί πρὸς τα χαράματα σε φέρνω εγώ, κι ἀράδα θα σας πλαγιάσω με τους τρεις που θα καλοδιαλέξης συντρόφους, τοὺς ἀξιωτέρους που στα καράβια σου ἔχεις. Κι ὅλες εγὼ τις μαριολιὲς θα σου τις πω του γέρου· πρῶτα στις φώκιες ἔρχεται και τις μετράει ἀράδα· κι ὅταν τις φώκιες καλοδὴ και τις καλομετρήση, σαν πιστικός με πρόβατα στη μέση τους πλαγιάζει. Μιάς τότε δῆτε καὶ στρωθεὶ, βάλτε καρδιά, κι ὀρμώντας κρατάτε τον, κι ας πολεμῆ εκείνος να ξεφύγη. Με κάθε ζωντανό τῆς γῆς θα σοφιστὴ να μοιάση νερό θα γίνει και φωτιά θεόφλογη ὀμπροστά σας, μα εσεῖς γερὰ κρατάτε τον, και πιο βαριά ζουλάτε. Ὅμως ο ἴδιος του ἀξαφνα, σα κάνει να ρωτηξῆ, και τότε δῆτε με μορφή σαν που ἦταν πλαγιασμένος, τραβάτε χέρι τότε εσεῖς, τὸ γέρο λευτερώστε, και ρώταγέ τον, ἦρωα, ποιος θεὸς σε βασανίζει, καὶ πὼς τις ψαροθάλασσεσ περνώντας θα γυρίσης.» Αὐτὰ ἔπε, και στη θάλασσα βουτάει τὴν κυματοῦσα. Κι εγὼ στα πλοία ξεκίνησα που στέκανε στην ἄμμο.

Μετάφραση: Αργ. Εφταλιώτη

τον Δία, τὸ ὁποῖο δεν χανόταν ὅπως σήμερα που κυλάει πάνω στην αποψιλωμένη γη και καταλήγει στη θάλασσα, ἀλλὰ ἔχοντας πολλὰ χώματα τὸ συγκρατοῦσε ἡ ἴδια, ἀποθηκεύοντάς τὸ κάτω ἀπὸ τὴ λάσπη που σκέπαζε τὴ γη, επειδὴ τὸ ἄφηνε να τρέχει ἀπὸ τα υψώματα στις λεκάνες που βρίσκονταν πιο χαμηλά· ἔτσι ὅλα τα

μέρη εἶχαν τρεχούμενα νερά ἀπὸ πηγὲς και ποτάμια. Οι βωμοὶ που ἔχουν ἀπομείνει μέχρι σήμερα στα μέρη ὅπου υπήρχαν πηγὲς εἶναι σημάδια που επιβεβαιώνουν ὅτι εἶναι ἀληθινὰ ὅσα λέγονται τώρα γι’ αὐτὴ.

ΠΛΑΤΩΝ
“Κριτίας”

Το χαρακτηριστικό της φυσικής καταστροφής το βλέπεις όχι μονάχα εδώ στο λέφτερο τάχα βασίλειο παρά παντού όθε κρατάει η φυλή μας. Άλλοτες η Κύπρος, στους καιρούς των Φράγκων, φημίζονταν ως πηγή πλούσια ναυπηγήσιμης ξυλείας· τι απόγινε άραγε εκείνος ο στολισμός και πλούτος; Στη Μυτιλήνη είχε έναν ωραιότατο λόγγο τσάμια, όπως εκεί λένε τούρκικα τους πέφκους, μα και εκείνος το περισσότερο αφανίστηκε. Στου Σέλινου τα βουνά της Κρήτης πέρασα ένα δάσος αγριοκυπάρισσα, σπανιότατης νομίζω λογής δάσος, ολότελα αποτεφρωμένο. Στη Ρόδο, όταν έμενα στο μοναστήρι του Αρδαμύτη, μούλεγε ο γούμενος πως μια επιτροπή

χωριανοί παρουσιάστηκαν και τον παρακινούσανε να πυρπολήσει το μοναστηριακό δάσος των πέφκων ώστε να σπείρουνε, και αφτός, αντίς αμέσως ναν τους δώσει την πιο βαριά του κατάρρα, μου ζητούσε γνώμη αν δεν είτανε φρόνιμο και κερδοφόρο να συμμορφωθεί. Όμως πώς κερδοφόρο; Το πολύ πολύ θάβγαζε διο σοδιές, μιά με δεκαπλάσιο καρπό και μιά με πενταπλάσιο, έπειτα ίσως μήτε καν τη σπορά. Στη Σάμο, στα 1901, έμεινα δυο μέρες σε ένα νοστιμότατο μοναστηράκι φωλιασμένο κάτου στο βάθος σύδενδρης κοιλάδας με λόφους γύρω επίσης σύδεντρους από γλυκοψίθιρους και μυρωμένους πέφκους, μα ακούω ρημάχτηκε και η ρομαντικά εκείνη

γωνιά, η άξια να ενθουσιάσει κάθε φυσιολάτρη.

Στο λέφτερο πια τούτο βασίλειο, όπου της λεφτεριάς του η μορφή είναι η Κερκυρέικη, ξέρουμε το τι κακό γίνεται. Εκεί στην Αιτωλία, όπως παρατηρώ από το πολύτιμο βιβλίο του Woodhouse, η καταστροφή στα έλατα είναι τρομερή, όπως είναι και στον Ταΰγετο. Το Πήλιο πάει να γυμνωθεί από τις μεγαλόπρεπες οξιές του, ένα από τα ωραιότερα δέντρα του κόσμου. Και παντού τα ίδια. Και αν καμιά φορά κανέναν απλοϊκός δασοφύλακας, παίρνοντας τη δουλειά του σοβαρά, στοχαστεί να περιορίσει το κακό, ξεφυτρώνει ο απαίσιος βρωμοβουλεφτής και με το πρώτο τον ανακαλεί στα καθαφτό του χρέη, που είναι σέβας και δουλοφροσύνη προς τον ψηφοφόρο όταν παρανομεί. Ή παίρνει την εξουσία στο χέρι του ο ψηφοφόρος και συγυρίζει ο ίδιος το φύλακα. Έτσι μετά την φαβλοκρατική νίκη πρώτη δουλειά των διαβόητων προνομιούχων Μενιδιάτιδων είταν να χυθύνε σα λύκοι απάνου στον Πάρνη, που δέκα ατελείωτα χρόνια τον θωρούσανε λαίμαργοι τα φυτικά πλούτη, και να αρχίσουν το πελέκι στα έλατα και από πάθος τη ρεμούλα μέσα και στην περιοχή του Φθυσιατρείου. Ο φύλακας θέλησε να αντιλογήσει, μα μιά καλοσημάδεφτη σφαίρα τον παράλυσε και τότες και δια βίου, ενώ σύγκαιρα η φωτιά πυρπολούσε το δασαρχείο. Ατός του ο σεβαστός γιατρός Θαλής, που με τόση αφοσίωση και επιστήμη φροντίζει τους στηθικούς, αναγκάστηκε, όντας προστάτης των δέντρων, να λείψει αρκετές βδομάδες από το φιλανθρωπικό του έργο μήπως πάθει το πάθημα του δασοφύλακα.

ΕΝ Ω ΛΟΙΠΟΝ ΗΜΕΡΑΝ ΤΙΝΑ ΚΑΤΕΓΙΝΕΤΟ ΕΙΣ ΕΝ ΔΑΣΟΣ ΠΕΡΙ ΤΟ ΚΥΝΗΓΙΟΝ, ΒΛΕΠΕΙ ΜΑΚΡΟΘΕΝ ΜΙΑΝ ΕΛΛΦΟΝ ΜΕΓΑΛΟΣΩΜΟΝ, Η ΟΠΟΙΑ ΦΕΥΓΟΥΣΑ ΕΣΤΡΕΦΕ ΚΑΙ ΤΟΝ ΠΑΡΕΤΗΡΕΙ ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΟΦΘΑΛΜΟΥΣ· Ο ΔΕ ΑΓΙΟΣ, ΙΔΩΝ ΑΥΤΗΝ, ΩΡΜΗΣΕΝ ΕΦΙΠΠΟΣ ΚΑΤ' ΑΥΤΗΣ ΝΑ ΤΗΝ ΦΘΑΣΗ, ΑΛΛΑ ΔΕΝ ΗΔΥΝΗΘΗ ΝΑ ΤΗΝ ΠΛΗΣΙΑΣΕΙ· ΕΤΡΕΞΑΝ ΔΕ ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΑΛΛΟΙ ΤΙΝΕΣ ΕΙΣ ΒΟΗΘΕΙΑΝ ΤΟΥ, ΠΛΗΝ ΚΑΙ ΤΟΥΤΩΝ ΟΙ ΙΠΠΟΙ ΑΠΕΚΑΜΟΝ, ΑΥΤΟΙ ΔΕ ΑΠΕΛΠΙΣΘΕΝΤΕΣ ΠΛΕΟΝ ΝΑ ΤΗΝ ΦΘΑΣΩΣΙΝ, ΕΣΤΑΘΗΣΑΝ, ΜΟΝΟΣ ΔΕ Ο ΑΓΙΟΣ, ΧΩΡΙΣ ΝΑ ΑΓΑΝΑΚΤΗΣΗ ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ, ΕΞΗΚΟΛΟΥΘΕΙ ΝΑ ΤΗΝ ΚΥΝΗΓΑ, ΕΩΣ ΟΥ ΚΑΘΙΔΡΩΣ ΚΑΙ ΑΥΤΟΣ ΚΑΙ Ο ΙΠΠΟΣ ΤΟΥ ΕΦΘΑΣΑΝ ΕΙΣ ΜΕΓΑ ΧΑΣΜΑ ΤΗΣ ΓΗΣ· ΚΑΙ Η ΜΕΝ ΕΛΛΦΟΣ, ΠΗΔΗΣΑΣ ΤΟ ΧΑΣΜΑ, ΕΣΤΑΘΗ ΑΝΤΙΚΡΥ ΚΑΙ ΤΟΝ ΕΒΛΕΠΕΝ, Ο ΔΕ ΙΠΠΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΗΤΟ ΤΩΝ ΑΔΥΝΑΤΩΝ, ΝΑ ΤΟ ΠΗΔΗΣΗ· ΔΙΑ ΤΟΥΤΟ ΠΑΡΕΤΗΡΕΙ Ο ΑΓΙΟΣ ΝΑ ΕΥΡΗ ΚΑΝΕΝ ΜΕΡΟΣ ΚΑΤΑΛΛΗΛΟΝ ΙΝΑ ΔΙΕΛΘΕΙ ΤΟ ΧΑΣΜΑ. ΑΙΦΝΗΣ ΣΤΡΑΦΕΙΣ ΒΛΕΠΕΙ ΟΤΙ ΕΝ ΤΩ ΜΕΣΩ ΤΩΝ ΚΕΡΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΦΟΥ ΥΠΗΡΧΕ ΣΤΑΥΡΟΣ ΛΑΜΠΡΟΤΕΡΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ, ΦΕΡΩΝ ΤΟΝ ΚΥΡΙΟΝ ΗΜΩΝ ΙΗΣΟΥΝ ΧΡΙΣΤΟΝ ΕΣΤΑΥΡΩΜΕΝΟΝ, ΗΚΟΥΣΕ ΔΕ ΚΑΙ ΦΩΝΗΝ ΕΚΕΙΘΕΝ ΛΕΓΟΥΣΑΝ· ΔΙΑΤΙ, Ω ΠΛΑΚΙΔΑ, ΜΕ ΔΙΩΚΕΙΣ ΕΓΩ ΕΙΜΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΟΣ, ΤΟΝ ΟΠΟΙΟΝ ΔΕΝ ΗΞΕΥΡΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΜΑΣ ΜΕ ΤΑ ΕΡΓΑ ΣΟΥ, ΚΑΙ ΔΙΑ ΣΕ ΦΑΝΗΝ ΕΠΑΝΩ ΕΙΣ ΤΟΥΤΟ ΤΟ ΖΩΟΝ.

ΜΕΓΑΣ ΣΥΝΑΣΤΑΡΙΣΤΗΣ

Αλέξανδρος Πάλλης
"Μπρούσος"

ΚΑΤΑΤΡΕΧΟΥΝ ΤΗ ΓΡΑΦΙΚΟΤΗΤΑ

Κατατρέχουν τη γραφικότητα.

Ήρθαν κύριοι με τσάντες και μεζούρες,
μέτρησαν το οικόπεδο, άνοιξαν χαρτιά,
οι εργάτες έδωξαν τα περιστέρια,
ξήλωσαν το χαγιάτι, έριξαν το σπίτι,
σβήσαν ασβέστη μες στον κήπο,
φέραν τοιμέντο, στήσαν σκαλωσιές—
θα χτίσουν κι άλλη πολυκατοικία.

Ρίχνουν τα ωραία σπίτια ένα ένα,
τα σπίτια που μας ανάστησαν από μικρά,
με τα φαρδιά παράθυρα, τις ξύλινες σκάλες,
με τα ψηλά νταβάνια, τις λάμπες στους τοίχους,
τρόπαια λαϊκής αρχιτεκτονικής.

Κατατρέχουν τη γραφικότητα,
τη διώχνουν διαρκώς στην πάνω πόλη,
εκπνέει σαν προδομένη επανάσταση,
σε λίγο δε θα υπάρχει ούτε στις καρ-ποστάλ,
ούτε στη μνήμη και στην ψυχή των παιδιών μας.

Ντίνος Χριστιανόπουλος

Ανώνυμος

Επίγραμμα

Πώς εμπιστεύεσθε στή θάλασσαν από τον πύκτο,
ώ ναυπηγοί, πού με μανία ό Νοτιάς απόσπασε απ' τά όρη;
Σκάφος στό πέλαο πώς νά γίνω; Είμαι ένα δέντρο — ιδέστε —,
πού αί άνεμοι μισούν. Ποιά θάναί ή μοίρα μου στό κύμα, ξέρω!

Παλατινή Ανθολογία

Κώστας Αξελός
“Από την Μυθολογία
στην Τεχνολογία”

Διορθωση κειμένων:
Αγγελική Βαρέλλα
Επιμέλεια Έκδοσης και φωτο. σελ. 3, 6, 7, 8
Αννα Κρησιή-Μαργαριτοάλη

Εκδότης / Ιδιοκτήτης:
«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
τηλ. 8083.289, 8015.870

Υπεύθυνη σύμφωνα με το νόμο:
Φρόσω Πηλαβάκη; Πρόεδρος

Στοιχειοθεσία-Σελιδοποίηση-Φίλμς κειμένων
Γ. Μαντενιώτης 8067.037

Τυπώθηκε στο λιθογραφείο «Ι. Μακρής Α.Ε.»
Κηφισίας 40 - Μαρούσι

Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» ΔΡΧ.:200

ΜΟΥΣΕΙΟ
ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ

η παρέα του μουσείου

Τεύχος 49 Ιουλ. Αύγ. Σεπτ. 1997

Τριμηνιαία έκδοση του Παιδικού Τμήματος των Φίλων του Μουσείου Γουλανδρή

Οικολογικές Περιηγήσεις στην Ποίηση και στην Πεζογραφία.

«Μιά μέρα, ήταν άνοιξη, χαρά Θεού, τα παράθυρα ήταν ανοιχτά κι έμπαινε η μυρωδιά από μια ανθισμένη μανταρινιά στο αντικρινό σπίτι· το μυαλό μας είχε γίνει κι αυτό ανθισμένη μανταρινιά και δεν μπορούσαμε πια να ακούμε για οξείες και περισπωμένες. Κι ίσια ίσια ένα πουλί είχε καθίσει στο πλατάνι της αυλής του σκολειού και κελαηδούσε. Τότε πια ένας μαθητής, χλωμός κοκκινομάλλης, πούχε έρθει εφέτο από το χωριό, Νικολιό τον έλεγαν, δε βάσταξε, σήκωσε το δάχτυλο:

– Σώπα, δάσκαλε, φώναξε·

σώπα, δάσκαλε, ν' ακούσουμε το πουλί!»

«Αναφορά στο Γκρέκο»
Ν. Καζαντζάκης

φωτο: Ben Hallmann

Η αρκούδα της Πίνδου

Το φθινόπωρο φτάνει πάντα γρήγορα στον Πίνδο – τον Οκτώβρη συννεφιάζει πιά, αρχίζει κιόλας το κρύο. Ο Σκουρογιάννης κατάλαβε – η ώρα της αρκούδας του για το χειμωνιάτικο ύπνο της κόντευε. Έβλεπε τα μάτια της και μισόκλειναν κάποτε, το κεφάλι της βάραινε. Κάθεται δίπλα του, του γλείφει κάποτε και το χέρι μα το φαΐ του από μέρα σε μέρα όλο λιγότερο γίνεται.

Αυτή τον πήγε στη χειμωνιάτικη τρύπα της – μια μεγάλη κουφάλα και τρία πεύκα τριγύρω. Αυτός κουβάλησε ζάχαρη, της την έβαλε σε μια γαβάθα – να την βρει ξυπνώντας την άνοιξη. Ξάπλωσε το ζώο, του χάιδεψε αυτός το κεφάλι στο κούτελο, όπως χαϊδεύουνε

τα σκυλιά. Μισάνοιξε μια φορά τα μάτια του πάλι – όλο και βάραινε – έγειρε το κεφάλι του. Αυτός έσκυψε, το χάιδεψε καναδυό φορές – είχε κοιμηθεί. Τελείωσε. Σηκώθηκε να φύγει. Ξαναστάθηκε μια στιγμή στην άκρη της κουφάλας:

– Κοιμήσου, εσύ, έρ' μου πουλί μου, κοιμήσου τώρα. Θα ξαναβρεθούμε την άνοιξη; Ιμείς οι δυο απομείναμε σε τούτον τον τόπο – κανένας άλλος – δεν έμεινε τίποτα εδώ.

Και κατέβηκε στο ερημωμένο χωριό, που δεν είχε να κάνει τίποτα, τειράδιπλα ορφανεμένος.

Και τότες έρχεται ο συγγραφέας ο φίλος μας, αυτός που γράφει και τούτη την ιστορία. Αρχίζει τώρα να φανερώνεται κι ο χαλασμός ο δικός του. Την γράφει την πάει την ιστορία του και να την

τελειώσει δεν ξέρει. Δικασμένος, μοιρασμένος, κομματιασμένος ανάμεσα σε σαράντα δύο Ντομπρίνοβα και σαράντα δύο σημερινές πολιτείες, σαράντα δύο καλούς Σκουρογιάννηδες και σαράντα χιλιάδες δικές του μαύρες κακίες, δεν ξέρει να δώσει μια λύση. Είχε χίλιες έτοιμες, σωστές, να διαλέξει κάποια, όπως κάθε συγγραφέας της προκοπής ξέρει να κάνει: Να το σκοτώσει ο Σκουρογιάννης τ' αγαπημένο του ζώο. Να πεθάνει και εκείνος μαζί του. Να του το σκοτώσουν οι Ντομπρινοβίτες, οι Σκαμνελίτες, όπως σκοτώνουν λαθραία τις άλλες αρκούδες. Με μια στάλα καλοσύνη μπορούσε ακόμα να βάλει το Σκουρογιάννη και να το πάρει μαζί του, να το κρατήσει στην αυλή του σπιτιού του – αυτό θα 'ρχόταν πίσω του σα μανάρι – όπως είχε ακούσει παλιά και κάναν οι βλάχοι – ούρσου τη λέγαν την αρκούδα πού'χαν δεμένη μπροστά στο κονάκι τους. Και δεν τις θέλει – καμιά απ' αυτές δεν του πάει. Το Ντομπρίνοβο, λέει, με την παλιά προκοπή του, οι γεροί του άνθρωποι που ξεριζώθηκαν και χάθηκαν, ο Σκουρογιάννης εκείνος που γύρισε να το βρει και δεν βρήκε τίποτα, η τελευταία αρκουδίτσα του Πίνδου που πεινασμένη, αζευγάρωτη, του φιλούσε τα χέρια – πέθαναν. Και πέρα απ' το θάνατο, λέει, δεν είναι τίποτα.

Μποτίλια στο πέλαγο

Τρεις βράχοι λίγα καμένα πεύκα κι ένα ρημοκλήσι
καί παραπάνω
τό ίδιο τοπίο αντιγραμμένο ξαναρχίζει·
Τρεις βράχοι σέ σχήμα πύλης, σκουριασμένοι
λίγα καμένα πεύκα, μαύρα και κίτρινα
κι ένα τετράγωνο σπιτάκι θαμμένο στον ασβέστη·
καί παραπάνω ακόμη πολλές φορές
τό ίδιο τοπίο ξαναρχίζει κλιμακωτά
ώς τόν όριζοντα ως τόν ουρανό πού βασιλεύει...

Γ. Σεφέρης

Δημήτρης Χατζής.

Τα πληγωμένα πεύκα.

Το απόγευμα ήρθε ο δασο-
φύλακας.

Η πρώτη του δουλειά ήταν
να κατεβεί στο μέρος που
του έδειξε ο Μπαρμπακώ-
στας. Εκεί τον ακολούθησαν
τα παιδιά. Για πρώτη φορά
είδαν πληγωμένα πεύκα.

Μια τσεκουριά κατέβαινε
από πάνω από τη μέση τους
κι έφτανε ως τη ρίζα. Ήταν
μια πληγή ανοιχτή, η μεγα-
λύτερη πληγή που μπορούσε
να δει κανένας· δε θα έκλει-
νε ποτέ. Κι αν ήθελε να
κλείσει, άλλες τσεκουριές
την κρατούσαν ανοιχτή.

Μερικά πεύκα σχεδόν τα
είχαν γδύσει. Δεν είχαν
αφήσει στο κορμί παρά λίγη
φλούδα. Φαίνονταν σαν το
κρεμασμένο σφαχτό. Απ'
αυτές τις πληγές έτρεχε
άσπρο ρετσίνι. Το ρετσίνι
ακολουθούσε την τσεκουριά
και στάλαζε κάτω σε μία
λακκούβα που την είχαν
ανοίξει προς τη ρίζα των
πεύκων επίτηδες γι' αυτό.

Όλη αυτή η σφαγή ήταν
για το ρετσίνι· για λίγες
δραχμές που θα έβάζαν οι

Πουρναρίτες στο σελάχι
τους αν το πουλούσαν.

Τα πληγωμένα πεύκα θα
πεθάνουν σε λίγο καιρό. Θα
πέσουν από τον πρώτο δυ-
νατό αέρα ή θα ξεραθούν
γιατί δεν θα έχουν πια χυμό.

Το τέλος τους το έχουν
νιώσει και όμως τραγου-
δούν· σαλεύουν και φυσούν
όπως τ' άλλα, τα γερά πεύ-
κα.

Με το κομμάτι κορμό που
τους έμεινε, πίνουν από τη

γη όσο χυμό μπορούν ακό-
μη· πρασινίζουν, έχουν
ίσκιο.

Έτσι σακατεμένα μπορούν
και δροσίζουν τους ανδρώ-
πους. Το φυσικό τους είναι
να κάνουν το καλό, δεν αλ-
λάζει.

Δέντρα, περήφανα δέντρα!

Ζαχαρίας Παπαντωνίου.

Ἡλικία τῆς γλαυκῆς θύμησης

Ἐλαιῶνες κι ἀμπέλια μακριά ὡς τὴ θάλασσα
Κόκκινες ψαρόβαρκες πιο μακριά ὡς τὴ θύμηση
Ἐλυτρα χρυσά τοῦ Αὐγούστου στό μεσημεριάτικο ὕπνο
Μέ φύκια ἢ ὄστρακα. Κι ἐκεῖνο τό σκάφος
Φρεσκοβγαλμένο, πράσινο, πού διαβάζει ἀκόμη στήν εἰρή-
νη τοῦ κόλπου τῶν νερῶν Ἐχει ὁ Θεός

Περάσανε τά χρόνια φύλλα ἢ βότσαλα
Θυμᾶμαι τα παιδόπουλα, τούς ναῦτες πού ἔφευγαν
Βάφοντας τα πανιά σάν τήν καρδιά τους
Τραγουδοῦσαν τα τέσσερα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντα
Κι εἶχαν ζωγραφιστούς βοριάδες μέσ στα στήθια.

Ο. Ελύτης

Στο σταυραητό

Από μικρό κι απ' άφαντο πουλάκι, σταυραητέ μου,
παίρνεις κορμί με τον καιρό και δύναμη κι αγέρα
κι απλώνεις πήχες τα φτερά και πιθαμές τα νύχια
και μέσ' στα σύγνεφα πετάς, μέσ' στα βουνά ανεμίζεις,
φωλιάζεις μέσ' στα κράκουρα, συχνομιλάς με τ' άστρα,
με την βροντή ερωτεύεσαι κι απδρομάς και παίζεις
με τ' άγρια αστροπέλεκα και βασιλιάν σε κράζουν
του κάμπου τα πετούμενα και του βουνού οι πετρίτες.

Έτσι εγεννήθηκε μικρός κι ο πόθος μου στα στήθη
κι απ' άφαντο κι απ' άπλερο πουλάκι, σταυραητέ μου,
μεγάλωσε, πήρε φτερά, πήρε κορμί και νύχια
και μου ματώνει την καρδιά, τα σωθικά μου σκίζει
κι έγινε τώρα πόθος μου αητός, στοιχειό και δράκος
κι εφώλιασε βαθιά – βαθιά μέσ' στ' άσαρκο κορμί μου
και τρώει κρυφά τα σπλάχνα μου, κρυφοβοσκάει τη νιότη.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΡΥΣΤΑΛΛΗΣ

Ο ΠΕΙΡΑΣΜΟΣ

Έστησ' ο Έρωτας χορό με τον Ξανθό Απρίλη
Κι η φύσις ηύρε την καλή και τη γλυκιά της ώρα,
και μες στη σκιά που φούντωσε και κλει δροσιές και μόσχους.
Ανάκουστος κιλαϊδισμός και λιποθυμισμένος
Νερά καθάρια και γλυκά, νερά χαριτωμένα
Χύνονται μες την άβυσσο την μοσχοβολισμένη,
Και παίρνουνε το μόσχο της, κι αφήνουν τη δροσιά τους
Κι ούλα στον ήλιο δείχνοντας τα πλούτια της πηγής τους,
Τρέχουν εδώ, τρέχουν εκεί και κάνουν σαν αηδόνια.
Έξ' αναβρύζει κι η ζωή σ' γη, σ' ουρανό, σε κύμα.
Αλλά στην λίμνης το νερό, π' ακίνητο 'ναι κι άσπρο,
Ακίνητ' όπου κι αν ιδής, και κατάσπρ' ως τον πάτο,
Με μικρόν ίσκιον άγνωρο έπαιξ' η πεταλούδα
που 'χ' ευωδιάσει τς ύπνους της μέσα στον άγριο κρίνο.
Αλαφροΐσκιωτε καλέ, για πες απόψε τι 'δες'
Νύχτα γιομάτη θαύματα, νύχτα σπαρμένη μάγια!
Χωρίς ποσώς γης, ουρανός και θάλασσα να πνένε,
Ουδ' όσο κάν' η μέλισσα κοντά στο λουλουδάκι,
Γύρου σε κάτι ατάραχο π' ασπρίζει μες τη λίμνη
Μονάχο ανακατώθηκε το στρογγυλό φεγγάρι,
Κι όμορφη βγαίνει κορασιά ντυμένη με το φως του.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΣΟΛΩΜΟΣ

Από τους «Ελεύθερους Πολιορκημένους»

Στιγμιότυπα από την εκδήλωση στη Στοά του Βιβλίου στις 14/3/97

Εκδότης / Ιδιοκτήτης:
«ΦΙΛΟΙ ΜΟΥΣΕΙΟΥ ΓΟΥΛΑΝΔΡΗ
ΦΥΣΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ»

Λεβίδου 13, 145 62 Κηφισιά
τηλ. 8083.289, 8015.870

Υπεύθυνη σύμφωνα με το νόμο:

Φρόσω Πηλαβάκη: Πρόεδρος

Στοιχειοθεσία–Σελιδοποίηση–Φίλμς κειμένων

Γ. Μαντενιώτης 8067.037

Τυπώθηκε στο λιθογραφείο «Ι. Μακρής Α.Ε.»

Κηφισίας 40 – Μαρούσι

Τιμή τεύχους για τα μη μέλη των «Φίλων» ΔΡΧ.:200

